

Москва. Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгези. Бо чылдың август 1-де хүндүскүнүң 12 шакта Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгези ажыттыңган. Демектинген шактың ырак мурунда-ла делгелгениң төп шөлүңгө — Колхозтар шөлүңгө — көдээ ажыл-агыйның муң-муң мурнакчылары, Москва бүдүрүлгелеринин ажылчынары, даштыкы чурттардан аалчылар чыгып келген турган. Совет Эвилелиниң Гимнизиниң улуг чаагай үнүнүн адаа-биле павильоннарның кырыңче туктар көдүрүлгөш, кишикп эгелзэн. Ордударже кирер эжикти дуглаан чиңгир кызыл ленталар үзе кестине берген. Сад хоорайның девискээринче мөөң-мөөң кижилер төкмөс калбак агышкын-биле кутулуп кирип турган. Күш-ажылдың, эртемениң кижилери кирип турган, чаңгыс-чаңгыстап-даа, бүдүн өз-бүлелери-биле-даа, өөр-өөр төлээлер-даа кирип турган. Ховулардан келген төлээлер онза хөй. Оларны дораан-на эскерип болур: хүн ишинге кудерленген арыннарды, национал хептерлиг, орденнер болаш медальдар-биле каастан хөрк-терлиг, — олар улуг-улуг бөдүктери-биле, делгелгениң ээлери болур төлөви-биле далаш чокка оожум басып орарлар. Ийет, олар делгелгениң чогуу ээлери ол. Чүгө дизе, чүгө бистиң чурттуң бүгү чүктеринден эвес, харын чер делегейиң бүгү өнүктүрүндө кижилерни бээр оларның күш-ажылы, оларның усааны, оларның дуржулазы эккелген-не болгай.

Чурукта: Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезиниң 1954 чылдың август 1-де ажыттыңган. Колхозтар шөлүңгө митинг. Фото Н. Грановскийниң. СЭТА-ниң фотохрониказы.

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ Социалистиг чер ажылының чедишкннериниң көрүлдези

„Гигант“ деп тараалаң совхоз Төрзэй чуртка 1300 муң пуд тарааны берген

САДБСК (Ростов областа). Чуртта алдар сурагын «Гигант» деп тараалаң совхоз тарааның бай дүжүтүн өстүргөн. СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседазынга совхозтуң директору Социалистг Күш-ажылдың Маайдыры Н. К. Кобиндиниң айтканы болю:

Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезин киржиңи болур алдарын алган совхозтуң коллективни август 5-те өргөн күрүңгө тараа дүжүтүрүнүн шаанын куусаа бетинде күтүскөн, а кезээнде дүжүт ажап алышының дооскан. Тарааны барык-ла 20 муң гектарны кескен. Оларын гектар бүдүрүндө 100 пуд тараан бастырган. Ылаңга күтүн чаш-кан кымыл-аа эки дүжүтү берген: 14 муң гектардан 140—200 пуд тарааны алган. Арбай—гектардан 152 пуду берген.

Ажап алышыңга бистиң механизатор комбайнерлары Антонов, Казачев, Брикунов, Шингуров, Шиняев болган эскер-даа шылтарааннар. Совхозтуң ажылдакчылары ажап алышыңга кир-башаа, ону 15 ажыл хүнүнүң дүжүтү-ла чорудар болган хүнүнүн муң тонна тарааны күрүңгө дүжүтүрү берер деп күткөннөр. Ол хүнүңгө күтүскөннөр. Совхоз элеваторы 1000—1100, а тус-тус күннөрдө мыршай 1370 тонна тарааны чорудуп турган. «Гигант» совхоз шаанын куусаа бетинде күтүскөн, Төрзэй чуртка 1287100 пуд тарааны берген. Коллектив күрүңгө пландан ажыр база 300 муң пудтан өвөөш эвес тарааны бээр деп күткөннөр.

Август 5-те ол хүнүңгө кириштинер 402 муң пуд кымыл-асты элеваторке чоруткан.

Дүжүт ажап алышының 70 комбайнар, он-он тракторлар болган эске-даа дыка хөй техника киришкен.

Тараа совхозунуң комбайнерларын чымдымы Алтайның кур черлеринде дүжүт ажап алышының чоруккан. Хосталган трактор паркын саваң сараат-таар чераарже саваң өөртүргө болган күнүн тарыыр черлер андарылганынче илчичкен. Баштайгы ийн муң гектар шөл адартыңган.

Күш-хүнүңгө ай санының акша авансызы

ОДЕССА. Болградский районун «Прогресс» көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери августа ажылдан алдыңган күш-хүнүңгө 210 муң рубльди авансылап бээр деп планнаан. Ол болза, өргөн айдан ийн катан хөй.

Мал ажылының продуктуларын боттандырамындан кирип турган боттандырамы көдээ ажыл-агый артелиниң кезиң-перинге авансы бериникини колхоз бо чылды бир-ле дугаар чорудуп эгелзэн. Баштайгы ийн айларда авансының бир рубльден берип турган болза, августта күш-хүнүңгө беш ажык рубль чедип турар. Ол чорук ниятинин мал ажылының продуктулар чорутуң дьаа бедөөниң түңгөн болур. Эртең чылдың дөңгөлү-биле амырга, сүт саадызы бир инектен орту-маа-биле ийн катан улгаткан. Сүт дүжүтү-дөөнүн планы куусаа бетинде күтүскөн, күрүңгө өң-он муң литр сүт салтыңган. Брында (ыштак) бүдүрүлгезин ийн азык катан өскөн.

Материалдык шааналдар колхозчуларын күш-ажылдың бедал бүдүрүлгөү болурун хандырып турар. 7 айларын дүжүтүндө маңа күш-хүнүңгө минимум ажылдан албаан чаңгыс-даа колхозчу чок болган.

Күш-хүнүңгө ай санын аакша авансымын бээр чоруту Ширевский, Суворовский болган Березовский районнарның замды колхозтары практикалап турар.

Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезин өжн август бирезде алгач-ларга кездээ-биле ажыттыңган. Оң идея-политикти утка-шынары совет кижилер-ниң маадырлыг күш-ажылы, социалистг амыдыралдын өөршкүтүн, колхозчу чер ажылының өздүзүн, Советтер чур-туңуң коммунистке тийлелгели башын көргүтүп турар.

Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин чедишкннеринин көрүлдези делгелгезин Москвага чүгө эң баштай организастап турары бо эвес. Совет үдүстүң чедишкннеринин көрүлдези коммунистг партия болгон Совет чааа улуг кичөө-гейна үрүдүчү салып келген.

Октябрьның социалистг Улуг революцияның соонда Бүгү-россияның көдээ ажыл-агый болган үдүстүрүнүң баштайгы делгелгезин 1923 чылда организастаан. Бодунуң байыр чедирген чагазын-га улуг Ленинниң бизнеси болза: «Делгелгени дьаа улуу-биле үчөлөп көрүп тур мен; ону бүгү организастаар бүрүн дөңгөлү чедир беринге идегем. Эң дээр чедишкннерин болурун сеткилим ханзындан күтүм».

Ынчан делгелгеге көдээ ажыл-агый дер-ригелеринин аразына баштайгы трактордан аңгыда ыңчан чуртка 4 миллион ажыр санатымын турган ыш андамынар-ны, бөдүтүн илчилерин база делген көргүскөн. Ол черин техника болза, өргн хаанын тургузуп биске артырып план уржатарын көргүтүп турган. Ынчан тараачынар трактор дугайын чүгө күөш болур, а комбайн дугайын балбес-даа турганнар.

«Делгелге — ажыл-агый фронтуңда калды-дошкун демиселге белеткеднн иштирилг школаны болур» деп ыңчан «Правда» солун бизжа.

1923 чылдың делгелгезинге ол үениң бөдүлүг көдээ суурун көргүтүп турар «өргн көдээ» деп бөлүк-биле кожа электрикти-нинген, үчөлөгөн агропунктулуг, улуг клубту, библиотеканы, номчулга бажыны-ны, яслини болган эске-даа ниятинин чаа-чаа туудулары бар «Чаа көдөөн» көргүскөн делгелгези соуурганчыг. Ынчан ол хөй-хөй көрүчүлөгө күзөк шыкан сагындарып турган.

Бо чылгы делгелге чүгө 1923 чылдың эвес, харын 1939 чылда организастаан Бүгү-эвилелдин ийни көдээ ажыл-агый делгелгезинден оза ыгалдык бооп турар. Ол үеде Совет Эвилели, И. В. Сталинниң партияның XVIII съездинге айтканын боттаар социалистг ниятед тургузуу-күнүнүң болган социализмде коммунистке чоруту шилчигениң орунче кирген. 1939 чылдың делгелгезин чаа ниятед тургузууда калчаар-даа аажок улуг арга-ларын бэр бооп турарын көргүскөн.

1939—1941 чылдарың делгелгезин болза, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин чаар-тыкчыларының мурнакчы дүжүтүлгөү-дөр өргөннөр, мурнакчы социалистг чер ажылының болган мал ажылының бүгү-ниини университетиде болган.

Ол билдингир. Ынчан-на социалистг көдээ ажыл-агый делгелгеге, ол үеде шоол-луг улуг эвес болган улгаттыр каттыш-шаан 20 муң хире колхозтарын, 15 муң мурнакчы мал фермаларын, муң-муң совхозтарын, чүс-чүс машина-трактор стан-цияларын болган өртөн-шиңчилелдин аба-бар черлерин көргүскөн. Дайын мурун-дагы делгелгениң 30 муң хире кыркы-чылери—көдээ ажыл-агыйның түскай артеминдери, мурнакчылары болган орга-низатчылары—боттарынин бүдүрүлгө та-лазы-биле чедишкннеринин дугайын аңаа келгенерге чугаалап берип, боттар-нын кайгамчыктыг дуржулазын солуш-каннар.

1939—1941 чылдарың делгелгезин бол-

за, чүгө колхозчу тургузупун тийлел-гезинин, бистиң чуртувустун үдүстүрүнүн аразына найырамын быжымының көргүтүп болган эвес, харын көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдакчыларының соци-алистг чарымының улам ыңай көгүлде-зинге күчүлүг илгип берген. Оң моби-лизатчы роль ында болган. Ынчала-даа делгелгениң чаагай ажылы дайын үзе кирген.

Август 1-де ажыттыңган, Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгези көдээ ажыл-агыйның улам ыңай көдүрүлгөү дөңгөлү-нүнүнүн чаагай ажылы оон-даа артын шылгарангай рольду ойноп турар.

Амгы делгелге дайын мурундагы дел-

бүдүрүлгезин чайгылыш чок улгаттыра-рынның оруктарын көргүтүп турар хөй санын экспонаттарын делген көргүскөн.

«Көдээ ажыл-агыйның механизациян болган электрификация» деп павильон-нуң 26 делгем залдарының экспонаттары көдээ ажыл-агыйның делегейде эң-не бол-баазын техника-биле ченелген турар соци-алистг үдүстүрүнүң шылгарангай че-дишкннерин көргүтүп турар. Мында база делгелгениң эске-даа павильондарында экспонат бүрүзү ажылчын агны-биле кол-хозчу тараачынарның эвилелеринде бузу-бас күчүлүг, хоорайның болган көдөөнн ажылчы чондарының чарылаа харылаа-зын чугаалап турар.

1955 чылдары шингээдин азыры-биле планнаатынган 18 миллион га кур болган куруккан черлерин барык-ла чартык ве-зин—6,3 миллион гады Казакстаның үдүңгө оонактын турар. Ол улуг програм-маның күтүскөдөн Казак ССР-ге тараа бү-дүрүлгезин чокку ийн-үш чылдары 500—600 миллион пудка көвүдөдүр арганы бээр. Соолгу 2—3 чылдарың дүжүтүндө 2 муң га ажык кур болган куруккан черлерин шингээдин алган Согуз-Казак областы Кяхов районунда «Ленин оруу» колхоз-туң чедишкннерин делгелгезинде бирөө-зинде көргүтүп турар. Ол колхозта андар-ган кур черге тараан дьаа улуг шөлүгү кымыл-асты 1953 чылда га бүртүтүндө 32

областарында райончуткан ширей-кымыл-тас хайнактарының тарылга шөлү 200 муң га чедип турар.

Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин эң улуг азыры болур ниятинин мал ажылы-ның көргүтүлгө делгелгеге кол черин эзелен турар. «Мыйыстыг улуг бола мал» деп павильонда дөрт ажык хуу үстүг 14 муң литр чедир сүтү чылда берип турар эки уксаалыг продуктулуң инектерин көр-гүтүп турар. Чижээ, Костром областын Караваев совхозундан келген «Камса» деп шөлалы инек 4,01 хуу үстүг 13.572 кг сүтү чылда берген, а Чернигов областын Киров аттыг колхозундан келген симмен-талы уксаалыг «Зюльда» деп инек чылда 3,8 хуу үстүг 12.683 кг сүтү берип ту-рар.

1954 чылдың август 1-де хүндүскүнүң 12 шакта Митингени делгелгениң директору академик Н. В. Ци-цин ажыткан.

Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезинин Кол комитетинин даргазы, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министры И. А. Бенедиктов сөс алган. Эш Бенедиктов делгелгениң ужуу-дузазының болган соци-аларының дүгөйүн чусалаан. Социалистг көдээ ажыл-агыйның күштүг көдүрүлгөү талазы-биле Ком-мунистг партияның айтканы улуг чаагай программаны амыдыралга боттандыраары дээш демисел бистиң чуртувуста улам-на калбарып турар үеде делгелге бодунуң ажылы эгелеп тур деп ол демдөгүлзэн.

Эш Бенедиктов Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезин ажыттыңган деп чарлаан.

Чурукта: БКАД Кол комитетинин даргазы ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министры И. А. Бенедиктов ССРЭ-ниң Кол павильонунче кирер эжикте лентаны үзе кезип турары.

делгениң шөлүңгө 60 га хөй девискөөрүн эзелен турар. Бүгү-эвилелдин ийни көдээ ажыл-агый делгелгезинге павильоннарның чымды туудулары түр характерлиг болуп турган болза, ам ында чаражымы болган архитектуралыг наасталганың байла-шыны-биле оналанып турар капитал ту-дуглар тургустунган. Ол болза, бүгү-ле өргөжөк чүгүдө дермагелер-биле хандыр-тылган, скульптуралар, чуртумалдар болган граффиттер-биле каастанган бир ине-мын орудуу болур.

Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезинин 76 павильондарында бол-ган 232 ине-бүрү туудуларында чүгө Совет Эвилелиниң Коммунистг пар-тияның Төп Комитетинин сентябрь февраль-март болган июнь Плен-умдарының төөгүлүг шийтирлерин дүргөн боттандырып дөңгөлү көдө-өңнүн ажыл-ишчилеринин демиселини шылгарангай чедишкннерин характе-ристикалап турар эвес, харын көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин улам ыңай көгүл-дөзүнүн перспективаларын илередиң ту-рар, көдээ ажыл-агый продукцияның

Чүс-чүс машина-трактор станциялары, колхозтар болган совхозтар партияның болган чаагың шийтирлерин амыдырал-га боттандыраар дөңгөлү демиселиң түнелде-рин, кур болган куруккан черлерин шин-гөөдн азырының керөөндө баштайгы улуг чедишкннерин көргүтүп турар ботта-рынның экспонаттарын Бүгү-эвилелдин кө-дээ ажыл-агый делгелгезинге эккелгенер.

Челябинск областың Верхнеурал райо-нунда «Путь Октября» колхозун делгээ бо-дур. Делгелгениң материаллары өргөн чымзы ол колхозтуң чаа кур черлерге та-раан тараанының га бүртүтүндө 26 цент-нер дүжүтүг механизаторларын калчар чедип алганының дугайын чугаалап ту-рар. Делгелгениң көрүчүлгө кур бол-ган куруккан черлерин шингөөдн ан ту-рарың дугайында хөй солун чүдүлери Сибиряниң, Уралдын, Казакстаның, По-волжениң павильондарында, «чер ажы-лы» болган «тараа» деп павильоннарның делгелгелеринден билчип ап турарлар.

Казак ССР-ниң павильонунда чаа чер-лерин шингөөдн азырының талазы-биле түскай делгени организастаан, 1954 —

центнер чедир дүжүтүг берген.

Делгелгеге киржир эргени алган хөй азыр ажыл-агыйның эң эки колхозтарын коллективтери тараа ажыл-агыйның көгүлүдө дуржулазын көргүзөргөчө болган солуштарынче улуг кичөөнгейи көлөп турарлар.

«Тараа» деп павильонда болган хөй-хөй зоналыг павильондарда тараа, ылаңгы чамы болган күтүн тарыыр кымыл-асты бү-дүрүлгезин көвүдөдүрүнүн улус ажыл-агыйыңга улуг ужуу-дузазын, а ол ыш-кан тараа ажылының улам ыңай көгүл-дөзүнүн оруктарын көргүтүп турар. Крас-нодар крайның Кореновский районунда Ки-ров аттыг колхозтуң дуржулазын улуг со-нуурганчы болуп турар. Ол колхоз 1953 чылда 6,3 муң га шөлге күтүн тараан кы-мыл-астың га бүртүтүндө 23,6 центнер дү-жүтүг алган. Мында И. Л. Пивеньниң бри-гадамы га бүртүтүндө 34 центнер тараан, Н. Т. Рязанскийниң бригадамы 37 центнер тараан алган.

Гадан 40—50 центнер дүжүтү берип турар ширей-кымыл-тас деп хайнакче онза кичөөнгей салдымын турар. Чурттуң 11

делгелгеге шөлал олурутулгаларга бол-ган экспонаттыг тарылааларга 126 га шөл-лүг аңгылап үскөн. Мында түскай үчөлөк тараа көдээ ажыл-агыйның үш чүс култураларының ийн чартык муң сорт-тары көрүчүлгөү кичөөнгейин бодуче утландырып турар.

Чүс-чүс ине-бүрү хевирлиг болган сорттуң 2300 саның кат-чымистг ыш-тарын тарып олурукан 6 га шөлүгү кат-чимис салды тергин байлашылдыг апар-ган. Салдың төвүндө И. В. Мичуринниң дөрт метр кемчөөдн дүрү-хевирин гра-нит-биле тудуп тургузаан.

Делгелгениң девискөөринде 44 муң улуг мылтарын, 457 муң дөс чамы үштүренин, 33 муң розаларын, 400 муң хөй чылдыг чечетерин, 4 миллион ажык чаңгыс чылдыг чечетерин тарып олуру-ганын демдөгүлзери соуурганчыг.

Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый дел-гелгезинин ажыттыңганы — бүгү совет-үдүстүн үлүг, өөршкүлүг байырамы бол-ган.

М. НАПОЛЬСКИЙ.
Бүгү-эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезинин пропаганда Эргелгезинин начальниги.

